

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ ใน ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของเกษตรกร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของเกษตรกรพืชผักปลอดสารพิษ ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประเด็นที่ศึกษาจึงมีทั้งภาพกว้างและข้อมูลเชิงลึก ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การผสมผสานวิธีทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการศึกษา และเนื่องจากข้อมูลที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น จำเป็นต้องเข้าไปศึกษาสภาพความเป็นจริงของชุมชน สภาพแวดล้อม และบริบทของชุมชน และมองการปรับเปลี่ยนแบบองค์รวม ซึ่งต้องใช้ความอดทนและความใส่ใจอย่างต่อเนื่องในการสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ได้ความเป็นจริงมากที่สุด โดยในการศึกษาได้ดำเนินการตามรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล แนวคิด ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการปลูกผักปลอดสารพิษและการใช้สารกำจัดศัตรูพืช ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกผักปลอดสารพิษ ด้านสังคมและบุคลากร กายภาพ/ระบบนิเวศชุมชน และเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมภายในชุมชน หลังจากทำการปลูกพืชปลอดสารพิษ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการใช้แบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา เก็บรวบรวมจากรายงานเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากหอสมุด จากสื่อสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ แบบสัมภาษณ์ และจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ และเป็นสมาชิกเกษตรกรพืชผักปลอดสารพิษ จำนวน 170 ราย หัวหน้ากลุ่มสมาชิกเกษตรกร 2 ราย เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ 2 ราย เกษตรตำบล 1 ราย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 ราย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 1 ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพคู่กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ และมีความน่าเชื่อถือ เป็นจริง ครอบคลุมและสมบูรณ์ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนั้นจึงใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 แบบสอบถามและแบบทดสอบประเมินความรู้ สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหรือกลุ่มผู้นำ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้นำและสมาชิกเกษตรกรพืชผักปลอดสารพิษ ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถามสมาชิกแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ฯลฯ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในการปลูกพืชผักปลอดสารพิษและการใช้สารกำจัดศัตรูพืช

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ

3.2.2 แบบนำสัมภาษณ์ (interview guide) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหรือกลุ่มผู้นำ โดยการสัมภาษณ์ในลักษณะการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสอบถามอย่างง่าย ไม่เคร่งครัดตามขั้นตอนและลำดับของข้อคำถาม ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้นำและสมาชิกเกษตรกรพืชผักปลอดสารพิษ ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

แบบนำสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำแบ่งออกเป็นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทของชุมชน

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดของชุมชนต่อการปลูกผักปลอดสารพิษ

ตอนที่ 3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพดินและน้ำชุมชนหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ

แบบนำเสนอภาพณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสันทราย สำนักงานเกษตรอำเภอและตำบล สถานีอนามัยด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเกษตรอินทรีย์ 2) การสนับสนุนความรู้ด้านสุขภาพ 3) การสนับสนุนด้านการตลาด 4) ทุน แหล่งทุน และอื่นๆ

3.2.3 การสังเกต (observation) โดยสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเตรียมดินและกล้าพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อและการนำสู่ตลาด ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกและการถ่ายภาพ

การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ
2. สำรวจพื้นที่
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร รวมทั้งสภาพพื้นที่ จัดทำร่างแบบนำเสนอภาพณ์และแบบสอบถาม
4. นำแบบนำเสนอภาพณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม
5. จัดทำแบบนำเสนอภาพณ์และแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ สอบถาม และสังเกตด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องจากสมาชิกเกษตรกรพืชผักปลอดสารพิษ ตลอดจนข้อมูลต่างๆ ที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยได้ดำเนินการดังนี้

3.4.1 ผู้ศึกษาแนะนำตัวเพื่อขออนุญาตทำการศึกษา และสร้างความสัมพันธ์กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.4.2 ผู้ศึกษาเตรียมสมุดบันทึก พร้อมทั้งปากกา และดินสอดัดติดตัวไปทุกครั้งที่จะเข้าพื้นที่ สำหรับการใช้กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์เครื่องเขียนอื่นๆ และวัสดุต่างๆ นั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเด็นคำถามที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสถานการณ์นั้นมีทั้งที่ตั้งใจให้เกิดจากการใช้ประเด็นคำถามที่เตรียมไปสำหรับการสัมภาษณ์ การสอบถาม การรับฟัง

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ในระหว่างการเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูล ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสอบถามจากแบบสอบถาม

3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผู้ศึกษาตรวจสอบข้อมูลในกรณีมีข้อสงสัย โดยมีการตรวจสอบเป็นระยะๆ ร่วมกับการตรวจสอบในด้านแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลด้วย ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสอบถามพร้อมทั้งข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยจะบันทึกข้อมูลที่ได้อย่างละเอียดและครอบคลุมเนื้อหาทุกๆ ด้าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลและรวบรวมเป็นหมวดหมู่จัดระบบวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยนำเสนอรายงานการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาตามผลการศึกษาที่ตั้งเป้าหมายเป็นหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นข้อมูลที่กระจัดกระจายมาจัดจำแนกหมวดหมู่อย่างใดอย่างหนึ่ง และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาครบถ้วน ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม ลงรหัสและบันทึกลงระบบคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติดังต่อไปนี้

3.6.1 ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย

- 1) การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ กับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (แบบสอบถามตอนที่ 1)
- 2) การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ กับข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ (แบบสอบถามตอนที่ 2) โดยผู้วิจัยได้กำหนดแบ่งกลุ่มระดับความรู้ความเข้าใจ (อัจฉริย์ จันทลักขณา, 2542: หน้า 35) เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ ดังนี้

ความรู้ความเข้าใจระดับต่ำ	ทำคะแนนได้	0-3	คะแนน	
ความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง	ทำคะแนนได้	4-6	คะแนน	
มีความรู้ความเข้าใจระดับสูง	ทำ	คะแนนได้	6-10	คะแนน

3) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เต็มคะแนน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ (แบบสอบถามตอนที่ 3) โดยกำหนดระดับความสำคัญของปัจจัยเป็น 5 ระดับ คือ

- 5 คือ สำคัญมากที่สุด
- 4 คือ สำคัญมาก
- 3 คือ สำคัญปานกลาง
- 2 คือ สำคัญน้อย
- 1 คือ สำคัญน้อยที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เต็ม และหาผลรวมของแต่ละปัจจัยในแต่ละด้าน คะแนนรวมของปัจจัยใดของแต่ละด้านมากที่สุด แสดงว่าเป็นปัจจัยที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งระดับคะแนนเต็มรวมจะเรียงตามลำดับความสำคัญ ที่พิจารณาได้จากคะแนนรวมเต็มของปัจจัย